

RAISOS MELNIKOVOS IR AGNĖS LASTAKAUSKIENĖS ETIKOS VADOVĖLIO 10 KLASEI „PRASMĖS IEŠKOJIMAI IR ATRADIMAI“ RECENZIJA

I. BENDRA INFORMACIJA

Pavadinimas: „Prasmės ieškojimai ir atradimai“

Autorius(iai): Raisa Melnikova, Agnė Lastauskienė

Ugdymo sritis/ dalykas: Etika

Klasė: 10

Leidykla: Tyto alba

II. KRITERIJAI

1. Dalykinis tikslumas - *GERAI*

Etikos vadovėlis 10 klasei „Prasmės ieškojimai ir atradimai“ yra dalykiškai tikslus. Dalyko turinį autorės pagrindžia šiuolaikinės mokymo ir mokymo(si) sampratos principais, etikos ugdymo turinio tikslais ir uždaviniais bei iškilusia būtinybe ugdyti naujas mokinio kompetencijas. Vadovėlio turinys atitinka laikmečio aktualijas. Šio vadovėlio turinys ir struktūra dera su Bendrosiose programose nurodytomis etikos ugdomosios veiklos sritimis (saviugda ir savisauga, dialoginis bendravimas, socialiniai santykiai, santykis su pasauliu), ugdymo gairėmis bei turinio apimtimis. Konstatuojamojo ar interpretacinio pobūdžio žinių klaidų nėra. Medžiaga pateikta struktūriškai, aiškiai matoma vadovėlio medžiagos pateikimo sistema. Vadovėlio rankraštį sudaro keturi skyriai (pagal keturias etikos ugdomosios veiklos sritis: Saviugda ir savisauga/Aš - *Asmuo*, Dialoginis bendravimas/Aš - *Tu*, Socialiniai santykiai/Aš - *Mes*, Santykis su pasauliu/Aš - *Tai*), kurie skirstomi į smulkesnes temas pagal *Pagrindinio ugdymo etikos programoje* apibrėžtus mokinių pasiekimus: nuostatas, gebėjimus, žinias ir supratimą. Kiekvienoje skyriaus temoje nurodoma kokio rezultato bus siekiama pamokoje, kas bus nagrinėjama, svarstoma, ką naujo sužinos mokiniai, pateikiamos naujos sąvokos ir jų paaiškinimai. Skyrių pabaigoje

Kopija tikra:

Ekspertinio vertinimo skyriaus
metodininke Natalija
Ditkevičiūtė Dita

pateikiamos užduotys, leidžiančios į(si)vertinti, kaip mokiniai suprato ir įsisavino nagrinėjamą medžiagą, kokius gebėjimus ir nuostatas įgijo. Didelis šio vadovėlio privalumas – orientacija ne į temas, o į mokinių pasiekimus. Kiekviena pamoka, pagrįsta mokinių pasiekimų ugdymu, sudaryta iš trijų dalių: I- Norime sužinoti; II- Nagrinėjame; III – Išvados ir apibendrinimai. Šią struktūrą galime interpretuoti kaip atskirus mokinių pasiekimus dėmenis. I dalyje pateikiama tema ir pamokos tikslas arba siejami rezultatai; paaiškinami svarbiausi pamokos žodžiai. Pereinant prie antrosios pamokos dalies siūloma pasikalbėti pagal autorių pateiktus klausimus. II pamokos dalyje nagrinėjami tekstai, iliustracijos, diskutuojama pagal pateiktus klausimus, pateikiamos įvairaus pobūdžio veikos, atliepančios pamokos tikslą. III pamokos dalyje pagal vadovėlio autorių siūlomus temos suvokimo klausimus bei užduotis apibendrinami ir įtvirtinami mokinių pasiekimai. Kiekvienos pamokos pabaigoje pateikiami namų darbai, dar kartą įtvirtinantys ugdymus gebėjimus ir nuostatas. Recenzentė mano, kad kai kurias namų darbų užduotis būtų tikslinga atlikti pamokoje. Tai padėtų sumažinti mokinių mokymosi krūvį. Temoje 4.4. *Sąveika su kultūra* vadovėlio autorės siūlo namų darbų užduotį „Pasirinkite lietuvių kultūros veikėjo kūrinį ir parašykite šiam kūriniiui interpretaciją“ (p.167). Recenzijos autorė mano, kad ši užduotis yra sudėtinga, jos atlikimui mokiniai turėtų skirti daug laiko ir pastangų. Šioje pamokoje pakaktų vaizdinės medžiagos interpretavimo.

2. Pristatomų sąvokų, teorijų, interpretacijų šiuolaikiškumas – GERAI

Vadovėlyje pateikiamos sąvokos, interpretacijos atitinka šiuolaikinį etikos mokslo lygį. Teorinė medžiaga pristatoma atsižvelgiant į konkretaus amžiaus tarpsnio moksleivių moralinio mąstymo raidos galimybes, gyvenamosios erdvės ir laiko ypatumus, Pagrindinio ugdymo Bendrųjų programų etikos mokymo(si) tikslus, mokinių pasiekimus ir ugdymo gaires. Naujos sąvokos pristatomos ir paaiškinamos kiekvienos pamokos pradžioje, rubrikoje *Svarbiausi žodžiai. Svarbiausių žodžių paaiškinimas*. Pavyzdžiui, p. 7 – kategorinis imperatyvas; p. 14 – sąmonė, refleksija; p.19 – psichika, kontempliacija; p.101 – jurisdikcija; p.123 – metafizinis. Pristatomos sąvokos yra svarbios bei aktualios nagrinėjamiems temoms, padeda suprasti bei įsisavinti mokomąją medžiagą. Vadovėlio rankraštyje pateikti tekstai (Aristotelio, Platono, Senekos, V.Franklio, E.Fromo, J.Gaarderio, I.Kanto, Vydūno, A.Šliogerio ir kt.) bei mokomosios veiklos ugdo šiuolaikiniam 10 klasės mokiniui būtinus gebėjimus

Kopija tikra: D. M.

ir nuostatas: iniciatyvumo ir atsakomybės už savo veiksmus, kūrybiško ir pozityvaus problemų sprendimo ir kritinio mąstymo, savitarpio supratimo ir sutarimo, vertybių ugdymo bei vadovavimosi jomis elgsenoje, pilietiškumo ir bendruomeniškumo. Visose pamokose ugdomi filosofinio teksto skaitymo, supratimo, nagrinėjimo gebėjimai. Šiame etikos vadovėlyje pateikiami sudėtingesni filosofiniai tekstai, t.y. gilinamas mokinių gebėjimas analizuoti tokio pobūdžio tekstus.

3. Aiškus pristatomų sąvokų, teorijų, dėsnių apibūdinimas - GERAI

Sąvokos ir teorijos apibūdinamos aiškiai, suprantamai. Kiekviena pristatoma teorija ar sąvoka grindžiama mokomosiomis veiklomis. Tokiu principu pateiktos teorijos ir sąvokos skatina mokinių metakognityvinį mąstymą, gebėjimą reflektuoti, suteikia galimybes siekti konkrečių mokymo(si) rezultatų.

4. Pristatomos medžiagos atrankos pagrindumas - GERAI

Pristatoma medžiaga optimaliai subalansuota ir struktūruota. Recenzijos autorė mano, kad vadovėlio 10 klasei „Prasmės ieškojimai ir atradimai“ mokymo turinys (dalyko žinios, ugdomos nuostatos ir gebėjimai) pritaikytas ir parinktas pagal šiuos kriterijus: prasmingumo, mokinių poreikių ir interesų atitikimo, pritaikymo mokymosi aplinkai, konkrečių dorinio ugdymo(si) rezultatų siekimą bei įgytų kompetencijų pritaikymo galimybes. Medžiagos atranka pagrįsta mokinių pasiekimų gilinimo, plėtojimo metodologiniu principu.

5. Tolerantiškas lyčių, amžiaus grupių, mažumų, specialiųjų poreikių (negalių) turinčių asmenų, kitų valstybių, tautų, rasių vertinimas - GERAI

Tolerantiško lyčių, amžiaus grupių, kitų tautų bei jų papročių ir tradicijų vertinimo, pagarbaus bendravimo su kitos lyties, tautybės žmonėmis nuostatas, gebėjimus bei įgūdžius ugdo ir formuoja visi vadovėlio rankraščio skyriai. Vadovėlio tekstai, užduotys, vaizdinė medžiaga skatina mokinius peržengti mąstymo stereotipus ir išmokti pozityviai vertinti kitokios išvaizdos, kultūros, tautybės, amžiaus ar lyties žmogų. Tokias nuostatas ir gebėjimus ugdo šių vadovėlio temų medžiaga: 2.6. *Vyriškumas ir moteriškumas*; 2.7. *Asmeninių santykių apžvalga*; 2.8. *Atsakomybė už savo santykius*; 3.1. *Lygių galimybių ir teisių įgyvendinimas*; 3.4. *Tautiškumas ir pagarba kitoms tautoms*; 4.3. *Naujieji religiniai judėjimai*; 4.4. *Sąveika su kultūra ir*

Kopija tikra: D.M.

kt. Originaliai autorės pateikia pagarbos kitų kultūrų tradicijoms temą 3.8. *Arbatos gėrimo kultūrinės tradicijos*.

***6. Turinio bei siužeto ir mokinių pažinimo ypatumų atitikimas - GERAI**

Vadovėlio rankraščio turinys atitinka 10 klasės mokinių moralinio mąstymo raidos ir pažinimo ypatumus. Sistemingumo ir koncentriškumo principais suskirstytas vadovėlio turinys yra logiškas ir konkretus, leidžiantis mokiniams ieškoti atsakymų į asmenybės savasties ir tapatumo klausimus (temos: 1.1. *Moralinis dėsniš, įtvirtinantis žmogiškąją vertę*; 1.2. *Tapatumo paieška*; 1.3. *Asmenybės savastis*; 1.4. *Laisvas ir sąmoningas pasirinkimas* ; 1.8. *Profesinė veikla kaip savikūra* ir kt.), pažinti laikmečio aktualijas (temos: 3.1. *Lygių galimybių ir teisių įgyvendinimas*; 4.5. *Globalizacijos procesai*; 4.10. *Ekologijos problemos* ir kt.), analizuoti sociokultūrinės situacijas, nagrinėti jaunimo poreikius ir lūkesčius (temos: 2.3. *Draugų lūkesčiai (motyvai)*; 2.4. *Interneto nauga ir grėsmė*; 2.6. *Vyriškumas ir moteriškumas*; 2.7. *Asmeninių santykių apžvalga* ir kt.), puoselėti tautos kultūrą (temos: 3.2. *Atsakomybė ir iniciatyvumas*; 3.3. *Pagarba savo kultūrai*; 3.4. *Tautiškumas ir pagarba kitoms tautoms* ir kt.), susipažinti ir toleruoti įvairias kultūrinės bei religines tradicijas (temos: 4.2. *Tikėjimas žmogaus dvasiniame gyvenime*; 4.3. *Nauji religiniai judėjimai*; 4.4. *Sąveika su kultūra* ir kt.).

7. Dermė su bendrosiomis programomis - GERAI

Vadovėlio rankraščio turinys visiškai atitinka bei konkretizuoja Pagrindinio ugdymo Bendrosios *Etikos* programos (2008 m.) bendrąsias nuostatas, tikslus bei uždavinius, ugdomas nuostatas, gebėjimus ir kompetencijas. Keturi vadovėlio rankraščio skyriai (I sk. Saviugda ir savisauga, II sk. Dialoginis bendravimas, III sk. Socialiniai santykiai, IV sk. Santykis su pasauliu) atliepia BP nurodytas keturias etikos ugdomosios veiklos sritis. Pavyzdžiui, Bendrųjų pagrindinio ugdymo *Etikos* programų 9 - 10 klasių konkrente I ugdomosios veiklos *Saviugda ir savisauga: Aš - Asmuo* srityje apibrėžtas nuostatas ir gebėjimus (*analizuoti savirefleksijos problemas, siekti išskirtinumo, svarstyti asmeninę ir bendruomeninę tapatybę, pamatinius žmogaus poreikius, sieti savo laisvę su apsisprendimu ir atsakomybe, įvertinti sąžinės reikšmę, autoriteto įtaką moraliniam gyvenimui, įvertinti autoriteto įtaką bei stengtis būti autoritetu kitiems, pasitikėti savo gebėjimais mokytis ir ieškoti savojo pašaukimo*) ugdo šių vadovėlio „Prasmės ieškojimai ir atradimai“ temų: 1.2.

Kopija tikra: D.M.

Tapatumo paieška; 1.3. Asmenybės savastis; 1.4. Laisvas ir sąmoningas pasirinkimas; 1.5. Sąžinė; 1.6. Kaip būti autoritetu; 1.7. Gebėjimai, troškimai ir galimybės; 1.8. Profesinė veikla kaip savikūra, ugdomosios veiklos. II ugdomosios veiklos srities (BP) Dialoginis bendravimas: Aš- Tu nuostatas ir gebėjimus (pozityviai vertinti vienatvę kaip egzistencinę žmogaus būseną, padėti kitam įveikti vienišumą ir netektį, suprasti draugystės vertę ir ją branginti, įvertinti bendravimo internete priemonių teikiamas galimybes – naudą ir grėsmes, pagarbiai bendrauti su kitos lyties bendraamžiais) ugdo II vadovėlio skyriaus mokomoji medžiaga: temos 2.1. Vienatvė ir vienišumas; 2.3. Draugų lūkesčiai; 2.4. Interneto nauda ir grėsmė; 2.5. Priklausomybė nuo interneto; 2.6. Vyriškumas ir moteriškumas; 2.8. Atsakomybė už savo santykius. III skyriaus „Socialiniai santykiai: Aš - Mes“ mokomoji medžiaga atitinka BP III ugdomosios veiklos srityje Socialiniai santykiai apibrėžtas mokinio kompetencijas (pripažinti lygių galimybių ir teisių įgyvendinimo svarbą, jausti bendrą atsakomybę už savo tautos vertybes, gerbti kitas tautas ir kultūras, apmąstyti nesantaikos, neapykantos priežastis, numatyti padarinius, pripažinti demokratijos vertybių svarbą, svarstyti moralumo sampratą pilietinėje visuomenėje). Bendrųjų pagrindinio ugdymo Etikos programų 9 - 10 klasių koncentro IV ugdomosios veiklos srityje Santykis su pasauliu apibrėžtus mokinių pasiekimus (ieškoti savo gyvenimo, veiklos prasmės, toleruoti ir analizuoti skirtingas religines tradicijas, gebėti formuluoti ir pagrįsti savo individualų požiūrį į populiariąją kultūrą, analizuoti grėsmės gyvybei ir jos išsaugojimo problemas) ugdo IV vadovėlio rankraščio skyrius temas: 4.1. Veiklos įprasminimas; 4.2. Tikėjimas žmogaus gyvenime; 4.3. Naujieji religiniai judėjimai; 4.4. Sąveika su kultūra; 4.6. Eutanazija; 4.7. Nėštumo nutraukimas; 4.9. Gyvenimas yra vertybė ir kt.

8. Galimybė diferencijuoti mokymą(si) - GERAI

Teorinė medžiaga ir užduotys leidžia dirbti keliais lygiais. Kiekvienoje skyriaus temoje pateikiamos kelios skirtingo sudėtingumo užduotys, kurias mokytojas, savo nuožiūra, galės skirti įvairių gebėjimų moksleiviams, atsižvelgdamas į jų ugdymo(si) poreikius ir galimybes. Tinkamai pritaikytos ir parinktos vadovėlio praktinės veiklos ir užduotys padės skirtingų gebėjimų mokiniams įsisavinti naują informaciją, suprasti jos prasmę ir pritaikyti t.y. pasiekti rezultatą, įtvirtinti žinias ir gebėjimus. Pavyzdžiui, pamokoje, kurios tema 1.1. *Moralinis dėsnis, įtvirtinantis žmogiškąją vertę* pateikti trys skirtingo sudėtingumo tekstai ir užduotys; temos 1.6. *Kaip būti autoritetu*, 1.8.

Kopija tikra: DTH

Profesinė veikla kaip savikūra, 2.6. Vyriškumas ir moteriškumas, 3.4. Tautiškumas ir pagarba kitoms tautoms, 3.6. Mirties bausmė numato galimybę diferencijuoti mokymą(si). Etikos vadovėlio 10 klasei „Prasmės ieškojimai ir atradimai“ rankraštyje numatyta galimybė nagrinėjant kiekvieną temą diferencijuoti ir teorinę medžiagą, ir užduotis.

Šiame vadovėlyje taip pat numatyta galimybė diferencijuoti mokymą(si) suskirstant klasės mokinius į grupes pagal panašų sugebėjimų lygį arba į mišrias įvairių gebėjimų grupes, kuriose daugiau gebantys mokiniai padeda mažiau patyrusiems. Galimybę diferencijuoti ir individualizuoti mokomasias veiklas padidins bei praplės pratybų sąsiuvinis, kuris yra viena iš šio vadovėlio komplekto dalių.

9. Metodinės sistemos tinkamumas įvairiems mokymosi stiliams – GERAI

Vadovėlyje pateikiama įvairių užduočių, skirtų individualiam (p.18, p.24, p.29, p.44, p.111, p.128 ir kt.), grupiniam (p.39, p.44-45, p.48, p.56, p.66, p.99, p.116, p.133, p.167, p.177, p.181 ir kt.), bendram darbui: klausimai ir pratimai, skirti įgytoms žinioms atgaminti (visų skyrių kartojimo užduotys), probleminiai klausimai, skirti tekstų nagrinėjimui, pokalbiams, diskusijoms, pasidalinimui patirtimi, klausimai, atsakymų į kuriuos siūloma ieškoti kituose šaltiniuose, savarankiškai ar visiems kartu, savęs pažinimo užduotys, iliustracijų aptarimas.

Vadovėlio autorės siūlo šiuos mokymo(si) metodus: teksto nagrinėjimas, pokalbiai, diskusijos pagal pateiktus klausimus, aforizmų bei bendraamžių minčių komentavimas, iliustracijų aptarimas, neužbaigtų sakinių bei minčių pratęsimo metodas, pateiktų problemų ar probleminių situacijų sprendimas, esė rašymas bei pristatymas, projektų rengimas. Vadovėlio ir pratybų sąsiuvinio metodinė sistema sudaro galimybes ugdyti įvairias mokinių kompetencijas (nuostatas, gebėjimus, žinias ir supratimą), nurodytas Pagrindinio ugdymo Bendrosiose dorinio ugdymo (etikos) programose.

10. Savarankiško darbo su vadovėliu galimybių numatymas ir paaiškinimas - GERAI

Vadovėlio rankraščio p.5 pateikiamas darbo su vadovėliu paaiškinimas. Kiekvieno skyriaus pabaigoje pateikiamos savikontrolės, kartojimo užduotys, apibendrinančios išmoktą medžiagą, padedančios mokytojui ir moksleiviams pa(si)tikrinti, kaip buvo suprasta skyriaus medžiaga ar buvo pasiekti numatyti

Kopija tikra: D.Tm

rezultatai. Siūlomos trijų lygių - žinių, sąsajų su nūdiena ir gebėjimų įtvirtinimo - užduotys. Šias užduotis mokiniai galės atlikti savarankiškai. Vadovėlio rankraštyje yra pateikiamas kiekvienos etikos ugdomosios veiklos srities kartojimo (savikontrolės) užduočių į(si)vertinimas pagal kiekvienos užduoties surinktus taškus – *puikiai, gerai, pakankamai*.

11. Vaizdinės medžiagos įvairovė – GERAI

Kiekviena vadovėlio rankraščio tema yra iliustruota. Vadovėlio autorės pateikia įvairių laikmečių dailininkų darbų reprodukcijas, kelių leidinių iliustracijas. Kiekvieno skyriaus priešlapyje pateikta iliustracija atitinka bei papildo skyriaus turinį, provokuoja bei skatina mąstyti. Vadovėlio iliustracijos atlieka ugdomąją, pažintinę, kultūrinę funkciją. Etikos vadovėlis 10 klasei „Prasmės ieškojimai ir atradimai“ vizualiai patrauklus. Vadovėlio vaizdinė medžiaga ugdo moksleivių gebėjimą vertinti ir interpretuoti vizualinį vaizdą.

12. Vaizdinės medžiagos ir mokinių suvokimo (pažinimo) ypatumų atitikimas - GERAI

Vaizdinė medžiaga atitinka šios amžiaus grupės moksleivių suvokimo ypatumus.

13. Kalbos stiliaus, sudėtingumo ir šio amžiaus grupės mokinių, *specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ypatumų atitikimas - GERAI

Vadovėlyje yra pateikiamas svarbiausių pamokos žodžių paaiškinimas. Recenzijos autorė mano, kad kalbos stilius ir sudėtingumas atitinka 9 klasės mokinių suvokimo ypatumus bei galimybes.

14. Medžiagos orientavimas į mokinių gyvenimo patirtį ir kontekstą – GERAI

Vyrauja medžiaga, paimta iš mokiniams pažįstamo konteksto. Vadovėlio rankraščio mokomoji medžiaga orientuota į šio amžiaus tarpsnio mokinių gyvenimo patirtį, moralinio mąstymo raidos ypatumus. Tekstų tematika, vaizdinė medžiaga, praktinės užduotys, klausimai yra suprantami ir aktualūs moksleivio gyvenamajame laike ir erdvėje. Skirtingų lyčių, tautybių, negalių turinčių, įvairios socialinės aplinkos

Kopija tikra: DFM

mokiniams vadovėlio medžiaga bus suprantama ir įdomi, ugdyt šiuolaikiniam jaunimui būtinas kompetencijas.

15. Tinkamas ir visapusiškas vaizdinės medžiagos panaudojimas - GERAI

Etikos vadovėlio 10 klasei „Prasmės ieškojimai ir atradimai“ turinys ir vizualumas sudaro vieningą visumą. Vaizdinė medžiaga yra funkcionali, tinkamai ir visapusiškai panaudojama. Iliustracijos papildo teksto ir užduočių informaciją, pagilina suvokimą, sudomina mokinius. Visai vaizdinei medžiagai pateikiami klausimai, padedantys suprasti ir įsisavinti mokomąją medžiagą.

16. Dėmė su kitais tos srities, klasių, amžiaus grupių vadovėliais - GERAI

Autorės yra išleidusios etikos vadovėlių 5, 6, 7, 8 klasėms komplektus. Neatitikimų tarp šių vadovėlių nėra. Ruošiamasi išleisti etikos vadovėlio 9 klasei komplektą. Etikos vadovėliai 9 ir 10 klasėms „Prasmės ieškojimai ir atradimai“ parengti pagal tą pačią koncepciją ir bendrą orientaciją, kuri yra numatyta Pagrindinio ugdymo Bendrosiose programose. Šių dviejų vadovėlių ugdymo turinys pagrįstas mokinių pasiekimų plėtojimo ir gilinimo principais. Akivaizdi ir pakankama yra etikos vadovėlio 10 klasei tarpdalykinė integracija.

Vadovėlis parengtas vadovaujantis naujomis Bendrosiomis pagrindinio ugdymo programomis, jis atitinka vadovėliui keliamus reikalavimus. Rekomenduoju įtraukti į Galiojančių bendrojo lavinimo dalykų vadovėlių sąrašą.

Išvada: Raisos Melnikovos ir Agnės Lastauskienės etikos vadovėlio rankraštis „Prasmės ieškojimai ir atradimai. Etika 10 klasei“ parengtas tinkamai. Vadovėlis atitinka „Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo“ (Žin., 2009, Nr. 61-2450) penktame punkte nurodytus reikalavimus.

Polina Žemaitienė, švietimo konsultantė, Kauno Milikonių vidurinės mokyklos etikos mokytoja metodininkė, filosofijos magistrė

2009-11-08

Kopija tikra:

*Ekspertinio vertinimo skyriaus⁸
metodininkė Natalija Dikterienė
Dik*